

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-1-118-126>

 <https://orcid.org/0000-0002-5216-1928>

РАДЗІЄВСЬКА Ірина

кандидатка педагогічних наук, доцентка, проректорка з навчальної роботи,
Черкаська медична академія
e-mail: raisin0303@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0002-4322-260X>

ТИТАРЕНКО Наталія

здобувачка магістерського рівня освіти,
Черкаська медична академія
e-mail: natalietytarenko94@gmail.com

УДК 378.018.8:614.253.5(045)

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У КОНТЕКСТІ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено одній із важливих проблем сучасної педагогічної науки – використанню методологічних підходів до навчання майбутніх медичних сестер у закладах вищої освіти в умовах ступеневої освіти.

Обґрунтовано необхідність оновлення освітнього процесу у вищій медичній школі на засадах застосування різних сучасних методологічних підходів загалом та у процесі підготовки майбутніх медичних сестер зокрема.

Проаналізовано запропоновані в науковій літературі класифікації методологічних підходів до навчання в ЗВО. Детально розкрито сутність компетентнісного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, інформаційного, етнопедагогічного, культурологічного, системного підходів.

Встановлено за результатами дослідження, що найважливішим серед них є компетентнісний підхід, що ґрунтується на формуванні у майбутніх фахівців низки загальних та фахових компетентностей, проте більшого результату у навчанні студентів вищих медичних закладів можна досягти лише у поєднанні елементів кількох підходів одночасно. Як наприклад, компетентнісний підхід варто поєднувати з елементами діяльнісного, особистісно орієнтованого та інформаційного.

З'ясовано, що запровадження інформаційного підходу до навчання майбутніх медичних сестер максимально сприяє формуванню у них цифрової компетентності, яка є важливим складником однієї з ключових компетентностей, тобто професійної. У статті запропоновано варіанти поєднання елементів різних методологічних підходів як для студентів-медиків бакалаврату, так і магістратури.

Під час дослідження наукової проблеми було проаналізовано державний документ «Рамка цифрової компетентності працівника охорони здоров'я України», у якій представлено складники цифрової компетентності медичних фахівців, що згруповані у п'ять сфер по п'ять компонентів у кожній.

Ключові слова: методологічний підхід; заклади вищої медичної освіти; підготовка медичних сестер; ступенева освіта; формування компетентностей медичної сестри.

Постановка проблеми. Реалізація медичних реформ в Україні великою мірою залежить від якісної підготовки медичного персоналу в закладах вищої освіти. Останнім часом інтерес до вдосконалення професійного навчання майбутніх медиків, зокрема медичних сестер, зумовлений не лише погіршенням здоров'я населення, зростанням первинної захворюваності, збільшенням кількості хронічної патології та поранених у зв'язку з воєнними діями на території України, а й дефіцитом медичних фахівців загалом. Відповідно до статистичних даних кількість фахівців середнього медичного персоналу з року в рік збільшується, однак сфера охорони здоров'я населення нашої країни відчуває дефіцит у медсестринських кадрах. Надзвичайно гостро брак медичних сестер відчутний на рівні первинної ланки медико-санітарної допомоги. А також в Україні спостерігається відтік із галузі охорони здоров'я медсестринських кадрів за кордон, активна

участь медичних сестер у воєнних діях на фронті у якості парамедиків та робота безпосередньо у військових госпіталях і реабілітаційних центрах. З огляду на перераховані чинники, зростає нагальна потреба у перегляді системи підготовки майбутніх фахівців середньої ланки. Крім успішної підготовки медичних сестер у бакалавраті, які є простими виконавцями у ролі помічників лікарів, необхідно закладам вищої освіти активно працювати над їхньою підготовкою в магістратурі, які будуть здатні проводити науковий аналіз, проявлятимуть ініціативу у впровадженні інновацій, спроможними до управлінської та адміністративної роботи в закладах охорони здоров'я тощо. Окреслені актуальні питання, які вказують на необхідність у використанні сучасних методологічних підходів до підготовки майбутніх медичних сестер в умовах ступеневої освіти.

Останнім часом спостерігається особлива зацікавленість вітчизняних науковців у порушенні різних аспектів сучасної підготовки медичних фахівців середньої ланки у вітчизняних закладах вищої освіти. Так, наприклад, особливості професійної підготовки медичних сестер в Україні на сучасному етапі її розвитку представлено в статтях І. Доброскок, С. Ястремської, С. Доброскок (Доброскок та ін., 2018), І. Криницької, М. Марущак, І. Кліщ (Криницька та ін., 2017), І. Мельничук, І. Стасюк (Мельничук, Стасюк, 2017). До методологічних підходів майбутніх фахівців звернено увагу дослідників О. Ісаєвої, Г. Шайнер (Ісаєва, Шайнер, 2023), М. Криштанович, З. Гонтар (Криштанович, Гонтар, 2018), С. Нестулі, Н. Кононець (Нестуля, Кононець, 2020).

Використання сучасних методологічних підходів у процесі підготовки майбутніх фахівців у вищих медичних закладах освіти описано у публікації Ю. Федченко, Є. Шихової (Федченко, Шихова, 2021). Роль особистісно-орієнтованого підходу у створенні сприятливих умов для навчання з'ясовано в статті О. Губар (Губар, 2019). Формування цифрової компетентності майбутніх лікарів подано в науковій праці Л. Батюк, О. Жерновникової (Батюк, Жерновникова, 2022).

Однак, використання сучасних методологічних підходів до навчання медичних сестер у контексті ступеневої освіти не знайшли свого повного відображення в проаналізованих нами наукових джерелах. Це й зумовило написання цієї статті, метою якої є з'ясування впливу провідних методологічних підходів на формування професіоналізму медичних сестер та якості їхньої підготовки у закладах вищої медичної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні вимоги до розвитку медичної освіти у ЗВО вказують не лише на її структурно-змістове наповнення та реформування, а й на оновлення нормативно-правових основ, оптимізацію форм і змісту професійної підготовки майбутніх кадрів з медсестринства. Нині засоби реформування системи освіти медичних сестер та їхньої професійної діяльності регулюються державними і міжнародними нормативно-правовими документами, реалізація яких у контексті сучасних вимог населення для забезпечення стабільності спрямовані на розроблення та впровадження дієвих стратегій підвищення ефективності системи галузі охорони здоров'я, зокрема її кадрового забезпечення. Беручи до уваги вимоги та поточні тенденції розвитку щодо стандартизації системи охорони здоров'я виникає необхідність забезпечення цілісності медичної сфери шляхом поліпшення лікувально-діагностичного процесу, інтеграції та оптимізації національної системи охорони здоров'я в світову практику медсестринства, єдиних підходів до планування, нормування, ліцензування й акредитації освітніх закладів, що забезпечують професійну підготовку фахівців з медсестринства, оптимального розподілу і використання кадрових та матеріальних ресурсів.

І. Доброскок, С. Ястремська, С. Доброскок вказують, що процес професійної підготовки майбутніх працівників з медсестринства належить до типології педагогічних систем, що має свої специфічні ознаки, як-от:

- передбачає теоретичне осмислення та водночас побудову моделі професійної діяльності медичної сестри;

- охоплює чітко визначений комплекс взаємопов'язаних принципів, методів, засобів, інструментів та технологій, які необхідні для забезпечення цілеспрямованого та організованого педагогічного впливу на формування сучасної, конкурентоспроможної особистості медичної сестри;

- забезпечує реалізацію нормативних, процесуально-результативних, ціннісно-смыслових та технологічних функцій діяльності фахівця медсестринської справи;

- сприяє досягненню окресленої мети щодо особистісного та професійного розвитку майбутнього фахівця з медсестринства (Доброскок та ін., 2018, с. 108).

Специфіку підготовки майбутніх фахівців медичної справи у ЗВО як особливого компонента професійної медсестринської освіти визначає насамперед її мета. Головною метою підготовки майбутніх фахівців медсестринської справи медичних закладів вищої

освіти є «задоволення конкретних та індивідуалізованих освітніх потреб студентів, зорієнтованих на набуття знань, умінь, навичок, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, необхідних для розвитку, виконання та управління медичним обслуговуванням у всіх сферах охорони здоров'я, а також для розвитку власної особистості» [там само].

З огляду на зазначене вище, доцільно звернути увагу на систематизацію здобутків сучасних педагогічних досліджень щодо підготовки магістрів різних спеціальностей, імплементувати такий практичний досвід в освітній процес медичних ЗВО та навчання майбутніх медичних сестер. З метою розв'язання завдань досліджуваної наукової проблеми з'ясуємо такі важливі поняття, як «підготовка» і «професійна підготовка». Лексема «підготовка» походить від слова «підготувати», тобто надати необхідні знання, навчити для чого-небудь. Згідно з Тлумачним словником української мови тлумачення терміна «підготовка» (як кінцевий результат педагогічного процесу) полягає в здійсненні запасу знань, формуванні навичок, набуттю досвіду в процесі навчання та практичної діяльності, а також в «готуванні (як дії) всього необхідного до чого-небудь» (Підготовка, 2025).

На думку А. Кушнір, сутність поняття «підготовка» варто трактувати як «загальний термін щодо прикладних завдань освіти, коли передбачається засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального чи навчального характеру» (Кушнір, 2018, с. 263). У свою чергу І. Криницька, М. Ма-

рущак, І. Кліщ підкреслюють, що медична освіта відповідно до свого призначення орієнтована на забезпечення підготовки професійно компетентного майбутнього фахівця, котрий спроможний як надавати необхідні медичні послуги, так й підвищувати рівень їхньої якості (Криницька та ін., 2017, с. 85). Автори також вважають, що в умовах сьогодення метою професійної підготовки слід розглядати формування компетентних медичних фахівців, які здатні будуть ретельно працювати над втіленням свого професійного потенціалу в різні галузі системи охорони здоров'я. Законом України «Про вищу освіту» професійну підготовку визначено як цілеспрямований процес «здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» (Про вищу освіту, 2014).

З аналізу теоретичних джерел випливає, що значна частина науковців професійну підготовку здобувачів освіти як майбутніх фахівців подають із позицій методологічних підходів. С. Золотухіна й О. Башкір методологічний підхід до навчання трактують як «сукупність ідей, що визначають загальну наукову світоглядну позицію вченого, принципи, що становлять основу стратегії дослідницької діяльності, а також способи, прийоми, процедури, що забезпечують реалізацію обраної стратегії в практичній діяльності» (Золотухіна, Башкір, 2016, с. 6). Ці автори представляють узагальнену та обґрунтовану теоретично класифікацію методологічних підходів, які найбільш використовувані у практиці вищої школи, у вигляді такої таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність та зміст методологічних підходів

Методологічні підходи	Зміст підходів
<u>Особистісно орієнтований</u> (погляд на особистість як на продукт соціального і особистісно орієнтованого становлення та розвитку, моральної, духовно-культурної та інтелектуальної свободи, володаря права на повагу до кожної особистості) / теорія особистості	Прояв природнього процесу самоствердження, самовизначення, самореалізації, саморозвитку особистості
<u>Діяльнісний</u> (організація ефективної діяльності особистості) / педагогічна психологія	Активність особистості у процесах пізнання, комунікації, професійної діяльності, особистісному розвитку
<u>Системний</u> (відносно самостійні компоненти розглядаються цілісно (не ізольовано), а у взаємозв'язках кожного елемента всієї системи) / загальна теорія систем	Сукупність таких взаємопов'язаних складників: мета освіти, суб'єкти та об'єкти педагогічного процесу, зміст освіти, форми, методи і технології педагогічного процесу, матеріально-технічне забезпечення навчання і виховання
<u>Аксіологічний</u> (ціннісна свідомість, ціннісна орієнтація особистості)	Орієнтація на загальнолюдські, національні, громадянські та професійні цінності, що визначають ставлення людини до довкілля, до власної діяльності, до самої себе

Методологічні підходи	Зміст підходів
<u>Синергетичний</u> (спільно об'єднуючий, що призводить до змін шляхом поєднання та як результат створюють нову якість) / теорія дисипативних систем.	Створення видозміненої системи саморозвитку, самоорганізації, забезпечення постійної її взаємодії із зовнішнім середовищем
<u>Компетентнісний</u> (набуття особистістю не тільки знань, умінь і навичок, а й професійного досвіду емоційно-ціннісного, критичного ставлення до навколишнього середовища; складається з операційно-технологічного, мотиваційного, аксіологічного, когнітивного, рефлексивного компонентів / стратегія модернізації (трансформації) змісту освіти	Самостійна пізнавально-пошукова діяльність особистості, засвоєння нею способів засвоєння інтегрованих знань із різноманітних джерел інформації та їх застосування у майбутній професійній, громадській, соціальній, культурно-естетичній сферах, дозвіллі та побуті
<u>Акмеологічний</u> (цінність наукових здобутків) / гуманістична педагогіка	Досліджувати педагогічні, наукові факти та явища через призму ціннісних потреб особистості: життя, здоров'я, освіта, любов, краса, трудова діяльність тощо
<u>Структурно-історичний</u> (дослідження еволюції методів і шляхів досягнення результату, окрім пошуку проблем теорії щодо пояснення причин виникнення певних явищ світу) / теорія функціонального аналізу	Вивчення взаємозв'язків та взаємовідносин між структурою та її історичними періодами
<u>Ресурсний</u> (розкриття потенційних можливостей особистості та пошук шляхів її подальшого розвитку, передбачення результатів її навчання) / теорія управління	Виявлення впливу зовнішніх умов і способів для реалізації індивідуальних нахилів та здібностей, ресурсів особистості, сприяння ефективній динаміці працездатності, забезпечення комфортних умов навчання та розвитку
<u>Модульний</u> (встановлення закономірностей та пошук принципів побудови організаційно-структурної моделі у контексті оволодіння здобувачами освіти комплексом компетентностей і системою норм, що дають змогу сформуватись особистості, реалізувати себе у професії та житті загалом) / теорія випереджувального навчання	Структурність змісту навчання, чіткість у послідовності використання усіх складників дидактичної системи, здійснення ефективного управління освітнім процесом, забезпечення варіативності організаційно-структурних та методичних компонентів

Водночас перелік методологічних підходів запропонований С. Нестулею та Н. Кононець частково відрізняється, а саме вони визначають компетентнісний, системний, діяльнісний, ресурсно орієнтований, інтегрований та лідерський підходи (Нестуля, Кононець, 2020, с. 28). Деяко по іншому розрізняють методологічні підходи вчені О. Ісаєва й Г. Шайнер, класифікуючи їх так: аксіологічний, системний, культурологічний, компетентнісний, акмеологічний, діяльнісний, особистісний, етичний (Ісаєва, Шайнер, 2023, с. 8).

Зупинимось на підходах, що були введені нещодавно. Насамперед звернемо увагу на культурологічний підхід, що становить собою процес, який покликаний забезпечити умови для самоідентифікації, саморефлексії, самовизначення та самореалізації майбутнього фахівця як особистості, яка сформувалась у певній культурі у процесі гуманітарної підготовки. Виокремлений вченими етичний підхід орієнтований на здійснення оцінювання поведінки, професійних вчинків та дій майбутнього

фахівця щодо розуміння та прийняття ним загальноустановлених моральних принципів, норм та правил [там само, с. 9]. Крім перерахованих підходів Ю. Федченко та Є. Шихова виділяють ще етнопедагогічний та інформаційний (Федченко, Шихова, 2021, с. 71).

На їхню думку, етнопедагогічний підхід є таким, що передбачає здійснення освіти і виховання з урахуванням національних традицій, культури та менталітету народу, національно-етнічної обрядовості, звичок, звичаїв, оскільки особистість майбутнього медичного фахівця перебуває в певному соціокультурному середовищі, відноситься до певного етносу. Інформаційний підхід до навчання медичних сестер передбачає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для підготовки кваліфікованих медичних фахівців. Цей підхід фокусується на доступі до якісної інформації, інтерактивному навчанні та розвитку критичного мислення, що дає змогу покращити професійні навички і підвищити рівень обслуговування пацієн-

тів. До ключових елементів інформаційного підходу учені відносять: використання цифрових платформ (онлайн-курси, вебінари, електронні навчальні ресурси, мобільні додатки та віртуальні симулятори, платформи для відеоконференцій, хмарні технології); мультимедійне навчання (використання відео, анімацій, інтерактивних презентацій для вивчення складних медичних процедур чи теоретичних тем); електронні бази знань (доступ до сучасних бібліотек, баз даних клінічних досліджень та протоколів лікування); симуляційні технології (використання манекенів або віртуальної реальності для імітації реальних клінічних ситуацій, що сприяє розвитку у студентів практичних навичок в безпечному середовищі).

Впровадження інформаційного підходу у навчання майбутніх медичних сестер сприяє активному розвитку у них цифрової компетентності, яка складає основу цифрових технологій. Майбутні медичні фахівці повинні вміло користуватися цифровими технологіями у сфері охорони здоров'я, а також інтерпретувати отримані у ході клінічних досліджень результати, пояснювати їх дохідливо пацієнтам. О. Спірін та О. Овчарук зазначають, що цифрова компетентність становить собою здатність особистості здобувача освіти, фахівця будь-якої галузі змістовно та впевнено користуватися засобами цифрових технологій у навчанні, професійній діяльності, дозвіллі, громадській роботі, що є необхідною умовою для повноцінної участі у повсякденному соціально-економічному житті (Спірін, Овчарук, 2021, с. 1095). На сайті МОЗ України зазначено, що нині цифрова компетентність медичних фахівців є невід'ємним складником професійної компетентності. Останнім часом в умовах активної цифрової трансформації сфери охорони здоров'я ця компетентність набуває ключового значення. Перелік цифрових компетентностей сформовано у проєкті Рамки цифрових компетентностей працівників сфери охорони здоров'я (Рамка цифрової компетентності, 2023). У згаданому документі усі складники цифрової компетентності медичних фахівців згруповано у п'ять сфер по п'ять компонентів у кожній. Здобувачів медичної освіти у ЗВО стосується перша сфера, яка передбачає успішне опанування компонентами, які покликані забезпечити необхідний базовий рівень загальної цифрової грамотності, який «охоплює знання, уміння та ставлення до використання сучасних засобів інформати-

зації, уміння коректно та ефективно працювати в Інтернет-мережі, у тому числі забезпечуючи захист та конфіденційність персональних даних і службової інформації тощо» [там само].

Як стверджують Л. Батюк та О. Жерновникова серед сфер компетентностей, що стосуються цифровізації медицини та мають бути сформованими у випускників медичних ЗВО, виділяють: «1) цифрові технології та системи, технології Helsi (укр. Хелсі, медична інформаційна система для закладів охорони здоров'я), що охоплюють цифрову грамотність; 2) клінічна практика та програми, а саме можливість інтеграції цифрової охорони здоров'я в клінічну рутину; 3) аналіз даних та створення знань з урахуванням можливості застосування знань із базової аналітики даних до неструктурованих наборів цифрової інформації; 4) впровадження систем та технологій, які передбачають, що медичні працівники повинні брати участь у розробці та впровадженні цифрової охорони здоров'я» (Батюк, Жерновникова, 2022, с. 7).

Як свідчить наукова література з досліджуваної проблеми, в освітньому процесі закладів медичних ЗВО доцільно використовувати не окремий методологічний підхід, а декілька одночасно, ось, як наприклад, поєднувати компетентнісний з діяльнісним, особистісно-орієнтованим, а також з інформаційним.

Компетентнісний підхід, на думку більшості науковців, є провідним серед усіх методологічних підходів, що стосуються підготовки майбутніх медичних фахівців в ЗВО, адже він орієнтований на усунення розриву між знаннями та вміннями і їхнім ефективним використанням з врахуванням індивідуальних відмінностей здобувачів освіти. Застосування цього підходу сприяє формуванню у майбутнього фахівця володіння не лише традиційною тріадою чинників «знання – уміння – навички», а й професійною поведінкою та високими моральними якостями, який насамперед здатний адекватно діяти у різноманітних мінливих професійних ситуаціях, вдало застосовуючи знання, набутий досвід й беручи на себе відповідальність за власну діяльність (Мельничук, Стасюк, 2017, с. 28).

У процесі підготовки майбутніх медичних сестер в ЗВО компетентнісний підхід зорієнтований на формування таких важливих компетентностей, як:

1) для освітнього ступеня бакалавр (першого рівня вищої освіти):

– інтегральна компетентність (спроможність здобувачів освіти розв'язувати спеціалізовані ускладнені завдання та практичні проблемні питання у галузі медсестринської справи чи безпосередньо у самому процесі навчання, що зумовлює використання певних теорій та методики медичної науки);

– загальні компетентності (здатність здобувачів освіти до абстрактного мислення, синтезу, порівняння та аналізу (зіставлення, протиставлення); спроможність використовувати знання на практиці; розуміння предметної сфери діяльності та особливостей майбутньої професійної роботи; здатність злагоджено працювати в команді; сформовані навички міжособистісної взаємодії та ін.);

– спеціальні (фахові) компетентності (здатність здобувачів освіти розпізнавати та інтерпретувати складники здоров'я, його ознаки, зміни, хвороби або інвалідності; здатність задовольнити потреби хворих на різних етапах їхнього життя; здатність результативно застосовувати набуті медсестринські вміння, медичних засобів; спроможність надавати професійну медичну допомогу з врахуванням ключових принципів сімейної медицини та ін.) (Стандарт бакалавра з Медсестринства, 2024);

2) для освітнього ступеня магістр (другого рівня вищої освіти):

– інтегральна компетентність (здатність здобувачами освіти розв'язувати дослідницькі та/чи інноваційні завдання в галузі медсестринства);

– загальні компетентності (здатність здобувачами освіти застосовувати знання у конкретних практичних ситуаціях; спроможність застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології; вміння здійснювати наукові дослідження; здатність продукувати нові ідеї та працювати в команді тощо);

– спеціальні (фахові) компетентності (спроможність майбутніх фахівців розв'язувати професійні проблеми з медсестринської справи, необхідні для ефективного проведення наукових досліджень та впровадження інновацій в професійну діяльність; здатність впроваджувати в освітній процес основи педагогіки та психології; здатність організувати та здійснювати управління медичними структурними підрозділами в межах повноважень старшої медичної сестри; здатність збирати та опрацьовувати медичну інформацію щодо здоров'я пацієнта, а також аналізувати

клінічні відомості та ін.) (Стандарт магістра з Медсестринства, 2022).

З комплексу розглянутих компетентностей стає очевидним те, що він насамперед спрямований на формування професійної компетентності як інтегральної ознаки особистості майбутнього фахівця, що формується у ході здобуття освіти за спеціальністю 223 Медсестринство в бакалавраті та магістратурі та в результаті чого виробляється готовність випускника закладу вищої освіти до майбутньої професійної діяльності та до ефективного розв'язання складних практичних ситуацій та виконання професійних обов'язків.

На думку Ю. Федченко та Є. Шихової, ключовими елементами процесу підготовки майбутніх медичних працівників за компетентнісним підходом є «особистісні компетенції (подолання проблем і стресів, толерантність, комунікативність, ініціативність, нестандартність, аргументованість) та фахові компетенції (притаманні підготовці саме фахівців медичної галузі)» (Федченко, Шихова, 2021, с. 70). Підготовка майбутніх фахівців з медсестринства відповідно до компетентнісного підходу здійснюється через використання кейс-методу, ділових і рольових ігор, методу проєктів, роботи в парах та малих творчих групах, дискусій, мозкової штурму тощо. Вважаємо, що впровадження в освітній процес підготовки майбутніх фахівців медичної галузі основних положень компетентнісного підходу дає змогу розв'язати важливі завдання педагогічної освіти, зокрема запобігти слабкій (недостатній) практичній підготовці майбутніх медичних сестер.

Впроваджуючи компетентнісний підхід, викладач може вдаватися до поєднання його з діяльнісним, адже він дає змогу застосовувати його на всіх етапах освітнього процесу, формування змісту вищої освіти фахівців сфери охорони здоров'я та їх професійної компетентності. Як вказують М. Криштанович, З. Гонтар діяльнісний підхід передбачає:

– надання майбутнім фахівцям відповідно до стандарту вищої освіти та Закону України «Про вищу освіту» певного освітнього рівня;

– підготовку студентів за спеціальністю та обраною освітньо-професійною програмою (навчальний план, освітньо-професійна програма, стандарт вищої освіти);

– підготовку майбутнього фахівця за передбаченим циклом освітніх компонентів загалом та окремою дисципліною зокрема

(стандарт вищої освіти, робоча програма та силабус з певної дисципліни) (Криштанович, Гонтар, 2018, с. 95).

У науковій літературі діяльнісний підхід в освіті також трактують як зорієнтованість навчання студентської молоді на вироблення загальних компетентностей, наскрізних умінь майбутнього фахівця, практичне застосування теоретичних знань під час розв'язання професійних завдань, формування у них здатностей до самоосвіти та самовдосконалення, а також до роботи в команді, подальшої успішної інтеграції в соціум та професійне середовище.

Діяльнісний підхід спонукає студентів самостійно працювати над опануванням та розширенням нових знань, а не лише засвоювати їх у готовому вигляді. Цей підхід реалізується насамперед через формування у здобувачів освіти понятійного апарату, опанування алгоритмами професійної діяльності, розв'язання ними складних творчих завдань та проблемних ситуацій, умінь розробки та використання практичних матеріалів, проведення наукових досліджень тощо.

Крім цього, на думку багатьох вчених, компетентнісний можна поєднувати з елементами особистісно орієнтованого підходу. О. Губар особистісно орієнтований підхід визначає як «цілеспрямований, планомірний, спеціально організований педагогічний прогрес, спрямований на розвиток здобувача освіти, який має особливі освітні потреби, становлення його як особистості з урахуванням його індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей» (Губар, 2019).

Під час застосування особистісно орієнтованого навчання у центрі безпосередньо знаходиться особистість студента, його індивідуальність, самобутність та самостійність. Разом із тим, метою особистісно орієнтованого підходу в ЗВО є процес педагогічної й психологічної допомоги студентській молоді з боку науково-педагогічного персоналу в їхньому професійному становленні та особистісного розвитку, а також соціалізації, культурній ідентифікації, життєвому самовизначенні та самопозиціонуванні.

Серед головних завдань особистісно орієнтованого підходу вчені виокремлюють: стимулювання студента до прояву ініціативи, максимальне набуття в навчанні суб'єктивного досвіду як майбутнього фахівця; допомога здобувачу освіти глибше пізнати себе, самовизначитися, самореалізуватися; розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей та нахилів кожного студента.

Поєднання компетентнісного й інформаційного підходів у підготовці майбутніх медичних сестер дає змогу ефективно підготувати їх до засвоєння не лише теоретичних знань з медицини, а й застосування їх у реальних клінічних ситуаціях. Компетентнісний підхід ґрунтується на формуванні знань, умінь, навичок та цінностей, потрібних для успішного виконання професійних обов'язків, а поєднання його з інформаційним підходом уможливить доповнити цей процес, забезпечивши доступ до потрібної інформації через цифрові ресурси.

Електронні ресурси уможливають глибшому засвоєнню студентами необхідного матеріалу, наприклад, клінічні протоколи, розміщені на цифрових платформах; інтерактивні відеолекції з поясненнями складних концепцій; тести для самоперевірки. Також інформаційний підхід сприяє аналізу клінічних випадків, використовуючи електронні медичні бази для розбору конкретних діагностичних ситуацій, онлайн-форуми та дискусії для обговорення практичних питань. Поєднання компетентнісного підходу з інформаційним сприяє формуванню особистості фахівця, спроможного розв'язувати різні професійні завдання, а також забезпечує якісну підготовку студентів магістратури, оскільки під час навчання магістрантів велика увага приділяється науко-дослідницькій діяльності. Студентам необхідно повною мірою володіти комп'ютерними технологіями з метою добору та опрацюванню великих масивів наукової інформації.

Підготовка медичних фахівців у закладах вищої освіти в бакалавраті та магістратурі зорієнтована на досягнення різних цілей, а це впливає на вибір методологічних підходів до навчання. Для кожного освітнього ступеня варто використовувати підходи, що враховують рівень підготовки студентів, їхні освітні потреби та перспективи професійного розвитку. Навчання в бакалавраті ґрунтується на засвоєнні фундаментальних знань, формуванні загальних та фахових компетентностей, практичних умінь і навичок. А навчання в магістратурі фокусується на поглибленому вивченні фахових дисциплін, науково-дослідницькій діяльності, розв'язанні складних і міждисциплінарних завдань.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, основними методологічними підходами до навчання майбутніх медичних сестер в ЗВО є особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний,

інформаційний, системний, аксіологічний, синергетичний, акмеологічний. Провідним серед них є компетентнісний підхід. Результати теоретичного аналізу наукових джерел засвідчили, що методологічні підходи у підготовці майбутньої медичної сестри варто застосовувати комплексно. Подальшого дослідження потребує практичної реалізації методологічних підходів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Список бібліографічних посилань

- Батюк, Жерновникова, 2022 – Батюк, Л.В., Жерновникова, О.А. (2022). Формування цифрової компетентності майбутніх лікарів при вивченні освітнього компоненту Медична інформатика. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 50: 6–24.
- Губар, 2019 – Губар, О.М. (2019). Особистісно орієнтований підхід як один з принципів створення сприятливих умов для забезпечення прав та можливостей осіб з особливими освітніми потребами в освітньому середовищі. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ*: Науково-практична конференція 27.03.2019. URL: <http://surl.li/wrakrk>.
- Доброскок та ін., 2018 – Доброскок, І.І., Ястремська, С.О., Доброскок, С.С. (2018). Особливості професійної підготовки майбутніх магістрів медсестринства в Україні. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 7: 104–122.
- Золотухіна, Башкір, 2016 – Золотухіна, С.Т., Башкір, О.І. (2016). Наукові підходи в педагогічних дослідженнях: методичні рекомендації. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 33 с.
- Ісаєва, Шайнер, 2023 – Ісаєва, О., Шайнер, Г. (2023). Методологічні підходи до формування особистості майбутніх фахівців у технічних ЗВО. *Молодь і ринок*, 8(216): 7–10.
- Криницька та ін., 2017 – Криницька, І., Марущак, М., Кліщ, І. (2017). Особливості професійної підготовки медичних сестер на сучасному етапі. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, 4(74): 84–87.
- Криштанович, Гонтар, 2018 – Криштанович, М., Гонтар, З. (2018). Методологічні підходи до формування професійнопедагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти. *Обрії*, 2(47): 94–98.
- Кушнір, 2018 – Кушнір, А. (2018). Сучасні наукові підходи до професійної підготовки майбутніх учителів-філологів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 51: 262–266.
- Мельничук, Стасюк, 2017 – Мельничук, І.М., Стасюк, І.Л. (2017). Теоретичні основи підготовки фахівців сестринської справи до професійної діяльності. *Медсестринство*, 2: 16–19.
- Нестуля, Кононець, 2020 – Нестуля, С., Кононець, Н. (2020). Сучасні методологічні підходи до розробки освітньої програми підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи». *Сучасні освітні технології*, 9: 25–38.
- Підготовка, 2025 – Підготовка (2025). *Тлумачний словник української мови*. URL: <http://surl.li/uiysmc>.
- Про вищу освіту, 2014 – Про вищу освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text_.
- Рамка цифрової компетентності, 2023 – Рамка цифрової компетентності працівника охорони здоров'я України (2023). Київ. 100 с. URL: http://surl.li/dbupdv_.
- Спірін, Овчарук, 2021 – Спірін, О.М., Овчарук, О.В. (2021). Цифрова компетентність. *Енциклопедія освіти*. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер. С. 1095–1096.
- Стандарт бакалавра з Медсестринства, 2024 – Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 223 Медсестринство. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/09.07.2024/223-Medsestrynstvo-bakalavr-zminy-973.vid.09.07.2024.pdf>.
- Стандарт магістра з Медсестринства, 2022 – Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 223 Медсестринство. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/27/223-Medsestrynstvo.mahistr-589-24.06.2022.pdf>.
- Федченко, Шихова, 2021 – Федченко, Ю.О., Шихова, Є.Є. (2021). Сучасні методологічні підходи до підготовки фахівців у вищих медичних закладах освіти. *InterConf*, 75: 66–75.

References

- Batiuk, L.V., Zhernovnikova, O.A. (2022). Formation of digital competence of future doctors while studying the educational component "Medical Informatics". *Scientific Notes of the Department of Pedagogy*, 50: 6–24 [in Ukr].
- Hubar, O.M. (2019). The Person-Centered Approach as One of the Principles for Creating Favorable Conditions to Ensure the Rights and Opportunities of Persons with Special Educational Needs in the Educational Environment. *Partnership pedagogy as the basis for the development of subjects of educational activity in the conditions of the New Ukraine School*: Scientific and Practical Conference 03/27/2019. Retrieved from <http://surl.li/wrakpk> [in Ukr].
- Dobroskok, I.I., Yastremska, S.O., Dobroskok, S.S. (2018). Features of professional training of future masters of nursing in Ukraine. *Professional Education: Methodology, Theory, and Technologies*, 7: 104–122 [in Ukr].
- Zolotukhina, S.T., Bashkir, O.I. (2016). Scientific approaches in pedagogical research: Methodical recommendations. Kharkiv: H.S. Skovoroda KhNPU. 33 p. [in Ukr].
- Isaieva, O., Shainer, H. (2023). Methodological approaches to the formation of the personality of future specialists in technical higher education institutions. *Youth and the Market*, 8(216): 7–10 [in Ukr].
- Krynyska, I., Marushchak, M., Klishch, I. (2017). Features of professional training of nurses at the present stage. *Bulletin of Social Hygiene and Healthcare Organization of Ukraine*, 4(74): 84–87 [in Ukr].
- Kryshchanovych, M., Hontar, Z. (2018). Methodological Approaches to the Formation of Professional and Pedagogical Competence of a Higher Education Institution Teacher. *Obrii? 2(47)*: 94–98 [in Ukr].
- Kushnir, A. (2018). Modern scientific approaches to the professional training of future philology teachers. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Training Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 51: 262–266 [in Ukr].
- Melnichuk, I.M., Stasyuk, I.L. (2017). Theoretical foundations of training nursing specialists for professional activity. *Nursing*, 2: 16–19 [in Ukr].
- Nestulia, S., Kononets, N. (2020). Modern methodological approaches to the development of the educational program for master's training "Higher Education

- Pedagogy". *Modern Educational Technologies*, 96 25–38 [in Ukr].
- Training (2025). Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language. Retrieved from <http://surl.li/uiysmc>. [in Ukr].
- On Higher Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017, No. 2145-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukr].
- Digital Competence Framework for Healthcare Workers of Ukraine (2023). Kyiv. 100 p. Retrieved from <http://surl.li/dbupdv>. [in Ukr].
- Spirin, O.M., Ovcharuk, O.V. (2021). Digital Competence. Encyclopedia of Education. 2nd ed., revised and expanded. Kyiv: Yurinkom Inter. PP. 1095–1096 [in Ukr].
- Standard of Higher Education of the First (Bachelor's) Level in the Specialty 223 Nursing (2024). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/09.07.2024/223-Medsestrynstvo-bakalavr-zminy-973.vid.09.07.2024.pdf> [in Ukr].
- Standard of Higher Education of the Second (Master's) Level in the Specialty 223 Nursing (2022). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/27/223-Medsestrynstvo.mahistr-589-24.06.2022.pdf>. [in Ukr].
- Fedchenko, Yu.O., Shikhova, Ye.Ye. (2021). Modern Methodological Approaches to the Training of Specialists in Higher Medical Educational Institutions. *InterConf.*, 75: 66–75 [in Ukr].

RADZIEVSKA Iryna

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Cherkasy Medical Academy

TYTARENKO Nataliia

Master's Student, Cherkasy Medical Academy

USE OF MODERN METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE TRAINING OF FUTURE NURSES IN THE CONTEXT OF DEGREE EDUCATION

Summary. *Introduction.* The implementation of medical reforms in Ukraine largely depends on the quality of medical personnel training in higher education institutions. Recently, interest in improving the professional training of future healthcare workers, in particular nurses, is stipulated not only by the deterioration of the population's health, the growth of primary morbidity, the increase in the number of chronic pathologies and the wounded in connection with military operations on the territory of Ukraine, but also to the shortage of health professionals in general. The shortage of nurses is extremely acute at the level of primary health care. Ukraine also has an outflow of nursing personnel from the healthcare sector abroad, active participation of nurses in military operations at the front as paramedics and work directly in military hospitals and rehabilitation centers. In view of this, there is an urgent need to revise the system of training future mid-level health providers. In addition to successfully training nurses in the bachelor's degree, who are simple performers in the role of physician assistants, higher education institutions need to actively work on their training in the master's degree, who will be able to conduct scientific analysis, show initiative in implementing innovations, be able to managerial and administrative work in healthcare institutions etc.

Purpose. The purpose of the article is to determine the influence of leading methodological approaches on the formation of nurses' professionalism and the quality of their training in institutions of higher medical education.

Methods. Theoretical analysis of scientific sources, collection and grouping of research material, modeling.

Results. The need to update the educational process in higher medical schools on the basis of the application of various modern methodological approaches in general and in the process of training future nurses in particular is substantiated. The classifications of methodological approaches to education in higher medical schools proposed in the scientific literature are analyzed. The essence of the competency-based, activity-based, personality-oriented, informational ethnopedagogical, cultural, and

systemic approaches is revealed in detail. According to the results of the study, the competency-based approach was established to be the most important among them, which is based on the formation of a number of general and professional competencies in future professionals. However, a greater result in the education of students of higher medical institutions can be achieved only by combining elements of several approaches simultaneously. For example, the competency-based approach should be combined with elements of activity, personality-oriented and informational ones. The study results show that the introduction of an informational approach to the training of future nurses maximally contributes to the formation of digital competence in them, which is an important component of a key competency, i.e. professional one. The article proposes options for combining elements of different methodological approaches for both undergraduate and graduate medical students. During the study of the scientific problem, the "Framework of Digital Competence of a Healthcare Worker of Ukraine" state document presenting the components of medical professionals' digital competence grouped into five areas with five components in each has been analyzed.

Conclusion. Thus, the main methodological approaches to training future nurses in higher education institutions are personality-oriented, activity-based, competency-based, informational, systemic, axiological, synergistic, acmeological ones. Leading approach among them is the competency-based one. The results of the theoretical analysis of scientific sources show that methodological approaches in the training of future nurses should be applied comprehensively.

Keywords: methodological approach; institutions of higher medical education; training of nurses; degree education; formation of nursing competencies.

Одержано редакцією 22.01.2025
Прийнято до публікації 07.02.2025